

the history and culture of other nations, contribution to the development of peaceful interethnic relations; 4) social and economic dimension - the fight against poverty and exclusion, the search for new forms of work and community strengthening, identification of economic factors for the development of a democratic society; 5) European dimension - awareness of the unity and diversity of European societies; 6) global dimension - awareness and perception of global solidarity.

It is proved that recent legislative changes make it possible to implement civic education in formal, informal and informal forms. The agents of its implementation are primarily educational institutions, and secondarily public organizations. And civic education should start in kindergarten and continue throughout life, if necessary.

Key words: *civic education, civil society, formal, non-formal and informal education, educational institutions, public organizations, socialization of the individual, national consciousness, civic position, general culture, values.*

УДК 371.124

Артем Стрижаков

ТОВ «Цифромаркет»

ORCID ID 0000-0003-1407-939X

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/116-127

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті доведено, що інтенсивність будь-якої діяльності визначається соціальною активністю. Для вивчення досвіду інтенсифікації соціалізації особистості в умовах базових закладів вищої освіти нашої експериментальної роботи ми використали порівняльний аналіз частотних розподілів індексу інтенсифікації та його складових (виховання, середовища та комунікації). Критерій – це суттєва ознака, на основі якої ми відрізняємо рівень інтенсифікації соціалізації особистості експериментальних і контрольних груп залежно від змісту організаційних впливів. Обґрунтовано, що загальним критерієм інтенсифікації соціалізації особистості недоцільно виділяти будь-яку одну сторону: жоден із критеріїв взятий окремо не є достатнім для оцінки ефективності організації інтенсифікації соціалізації особистості. Різноманітні функції організації діяльності потребують оцінок, які зорієнтовані на різні групи характеристик. Завдання дослідника полягає у визначенні сукупності критеріїв. Вибрані критерії необхідно подати у вигляді, який відповідає конкретній системі інтенсифікації та її функціям.

Ключові слова. *Діяльність, активність, особистість, соціалізація, виховання, середовище, комунікація, критерій, рівень.*

Постановка проблеми. Інтенсивність будь-якої діяльності визначається соціальною активністю. Активність – це певне поєднання властивостей особистості, певний стан людського індивіда, що виявляється в інтенсивності діяльності, спрямованої на задоволення певних матеріальних і духовних потреб людини. Так, деякі науковці вважають, що в понятті «соціальна активність» відбита спрямованість на слугування інтересам суспільства, вона сприяє формуванню

пізнавальної активності, спрямованої на оволодіння знаннями, необхідними для залучення до активної трудової діяльності.

Для вивчення досвіду інтенсифікації соціалізації особистості в умовах базових навчальних закладів нашої експериментальної роботи ми використали порівняльний аналіз частотних розподілів індексу інтенсифікації та його складових (виховання, середовища та комунікації).

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми застосування критеріїв та рівнів розвитку якісних характеристик особистості досліджували та досліджують: Бех І., Гончаренко С., Зязюн І., Лебедик М., Мельниченко О., Моргун В., Радул В. У їхніх працях, зокрема, за допомогою диспозиції різних рівнів визначено ієрархію рівнів поведінки особистості; показано, що на основі фіксованих елементарних установок детермінують найпростіші поведінкові акти, соціальні установки – вчинки, спільна спрямованість – поведінка, ціннісні орієнтації – життєдіяльність в цілому.

Мета дослідження. Обґрунтувати зміст критеріїв та рівнів інтенсифікації соціалізації особистості майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи інтенсифікацію соціалізації особистості в освітньому середовищі закладу вищої освіти дотримуємося концепції діяльнісного підходу до цього процесу.

Обчислення індексу інтенсивності соціалізації особистості здійснюється на основі ряду самооцінок і ряду оцінок експертів за допомогою формули, яку обґрунтовано у праці М. Лебедика (Лебедик, 2003, с. 55).

Соціальна активність молоді, – зазначають деякі автори, – є ознакою життєдіяльності, яка розвивається і має своєрідну логіку розвитку в основних групах молоді залежно від загального процесу життєвого самовизначення. Отже, в основі самовизначення повинна бути не проста, перетворювальна діяльність певних процесів, а діяльність, що відбувається під час самовизначення особистості.

Соціальна активність на різних етапах залучення особистості до життєдіяльності залежить від впливу на неї об'єктивних та суб'єктивних факторів.

Активність є однією з важливих характеристик людської діяльності, що визначає її здатність до саморозвитку, саморуху через ініціювання суб'єктом цілеспрямованих продуктивних (тих, що перетворюють дійсність) предметних дій. У цьому виявляються всі три параметри активності:

- 1) ініціювання дії суб'єктом;

- 2) спрямованість на зміну зовнішньої дійсності;
- 3) наявність певного проміжку часу від початку акту діяльності до його завершення.

Предметність визначається як основний атрибут діяльності. Перевага внутрішньої діяльності над зовнішньою є одним із важливих критеріїв, які дозволяють характеризувати відповідний процес активним. Самодетермінація яскраво виявляється в розвиткові й функціонуванні особистості, що має більш суб'єктивний і тісніший зв'язок із творчістю (саморозвиток, самореалізація, самоактуалізація). Тобто, визначальною є внутрішня, а не зовнішня детермінація.

Основним вимірюванням вищого рівня інтеграції суб'єктивних стосунків в міжособистісній взаємодії є ступінь їх свідомості.

Результат, якого досягає людина при виконанні конкретної соціальної функції, заломлюється через призму соціальних потреб, інтересів і цінностей, які засвоєні і в практичній діяльності реалізуються певною особистістю колегіально. Протиріччя між індивідуальним і соціальним досвідом, який кожна людина засвоює в процесі інтенсифікації соціалізації особистості, пояснюється такими факторами впливу як виховання, середовище та комунікація.

У зрілому віці особистість розвивається завдяки такому особливому виду діяльності як саморозвиток. Він здійснюється, з одного боку, внаслідок актуалізації суб'єктності, а з іншого – через зіткнення людини з реальним світом, у якому вона вимушена здійснювати життєдіяльність. Процес саморозвитку відбувається тільки через синтез внутрішнього й зовнішнього планів діяльності суб'єкта.

З одного боку, фундаментальний процес розвитку особистості містить професійний саморозвиток, а з іншого – особистісний розвиток активно виявляється у просторі професійної діяльності, тим самим потенційно актуалізуючи здатність до саморозвитку.

У зрілому віці підґрунтям саморозвитку є професійна діяльність. Під професійною діяльністю розуміють соціально вагому діяльність, виконання якої вимагає спеціальних знань, умінь та навичок, а також професійно зумовлених якостей особистості.

Особистість, що саморозвивається у зрілому віці, досягає рівня самотворчості. Суб'єкт, який досяг цього рівня, у процесі професійної діяльності набуває здатності її перетворювати. У такому разі професійна реальність стає основою процесу самотворчості особистості, який є результатом поєднання двох процесів: з одного боку, власного

перетворення, а з іншого – перетворення дійсності на самодіяльність. Людина, яка досягає такого рівня розвитку, не ставить за мету адаптуватися до дійсності, а ставить завдання формувати простір дійсності, стати причиною, а не тільки наслідком відповідних подій та подій, що формуються у соціальних процесах ситуацій, максимально використовувати здатність до творчості у своїй діяльності.

Під «критерієм» педагоги розуміють «ознаку, за якою класифікуються, оцінюються (одержують оцінки) відповідним індикатором психічні явища, дії або діяльність, зокрема у процесі формалізації» (Соціально-педагогічний словник, 2004, с. 122).

Тобто, критерій – це суттєва ознака, на основі якої ми відрізняємо рівень інтенсифікації соціалізації особистості експериментальних і контрольних груп залежно від змісту організаційних впливів.

Вивчаючи особливості формування соціальної зрілості вчительських кадрів, В. Радул (Радул, 1997; 2008) дійшов висновку, що критеріями розвитку рівня соціальної зрілості студентської молоді є активність, відповідальність та самовизначення. У межах такого підходу жоден із критеріїв, який узятий окремо є недостатнім для оцінки ефективності організації діяльності особистості майбутнього вчителя. Для отримання цілісної оцінки необхідно аналізувати їх у сукупності, оскільки взаємозв'язки між ними і слугують висхідною ознакою цілісного формування соціально-професійної зрілості особистості.

Ми розглядаємо процес інтенсифікації соціалізації особистості майбутнього фахівця за допомогою розвитку виховання, середовища та комунікації. Відповідно критерієм може бути як стан організації, так і результат організаційних впливів на особистість, що визнається важливим, оскільки всередині структури він є змінною (не константою) і може бути «вимірним» із певним ступенем точності.

Загальним критерієм інтенсифікації соціалізації особистості не доцільно виділяти будь-яку одну сторону, оскільки процес інтенсифікації соціалізації особистості цілісний, неперервний. Логічно говорити про провідну властивість відповідного критерія залежно від рівня інтенсифікації соціалізації особистості.

Особистість майбутнього фахівця – це складна соціально-професійна система. Поняття «соціалізація особистості» характеризує певний стан цієї системи. Досягнення нею цілісності передбачає відповідний розвиток її складових, значень кожного з них, тобто здатність кожного з них повністю здійснювати свої функції.

Інтенсифікація соціалізації особистості є системною характеристикою розвитку особистості як її цілого, елементами якої є виховання, середовище та комунікація.

Вивчаючи проблему підготовки різних фахівців, деякі автори дійшли висновку, що критеріальними характеристиками розвитку рівня є їх якісні параметри. Дослідники також зазначають, що необхідно їх аналізувати в сукупності, оскільки взаємозв'язки між ними і слугують базовою ознакою цілісності інтенсифікації соціалізації особистості. У межах цієї концепції жоден із критеріїв взятий окремо не є достатнім для оцінки ефективності організації інтенсифікації соціалізації особистості.

Різноманітні функції організації діяльності потребують оцінок, які зорієнтовані на різні групи характеристик. Тобто, завдання дослідника полягає у визначенні сукупності критеріїв. Вибрані критерії необхідно подати у вигляді, який відповідає конкретній системі інтенсифікації та її функціям.

Виховання, середовище та комунікація мають між собою логічний взаємозв'язок при характеристиці особистості. Кожна із цих категорій, які пояснюють соціалізацію особистості мають свої критерії.

У таких дослідженнях недостатньо зареєструвати лише кінцевий процес інтенсифікації соціалізації особистості. Необхідно встановити яким чином особистість досягає кінцевого результату і чому та чи та ситуація допомагає чи заважає майбутньому фахівцю реалізувати ці якості у вихованні, середовищі та комунікації.

Для визначення рівнів інтенсифікації соціалізації особистості майбутнього фахівця запропоновано для усіх категорій молоді методику діагностики, де на основі вивчення застосованих ступеня вияву кожної з трьох застосованих критеріальних характеристик, результати в порівняльному аналізі доцільно подати у вигляді кількісного індексу.

Індекс задано аналітичною функцією $y=f(x)$, де y – індекс, x – набір емпіричних індикаторів, f – символ перетворення, якому підлягає набір y у процесі перетворення в індекс. Відмінність індексу від показника полягає у тому, що індекс уможливорює порівняння показників, які безпосередньо непорівнювані. Індекс як форма узагальнення низки показників є оцінним нормованим числом.

Запропоновані нами кількісні критерії є експериментально встановленими інтервалами значень індексів виховання, середовища

та комунікації. Варіанти їх перетину утворюють конкретну кількість рівнів інтенсифікації соціалізації особистості.

Експериментальні значення кожного індексу змінюються від 1 до 5. Ми виокремлюємо три інтервали числових значень індексу (умовно) – «високий» (творчий), «середній» («зорієнтований», спрямований на досягнення результату), «низький» (відтворювальний). Межі цих інтервалів визначають певний рівень інтенсифікації соціалізації особистості. Рівень має кількісне та якісне пояснення.

Перший – «високий» (творчий) рівень інтенсифікації соціалізації особистості визначається, якщо у межі значень інтервалу потрапляє хоча б одне із значень індексів – самоактуалізації, особистісної культури комунікації. На числовій шкалі інтервальних значень – це числовий проміжок (5,0 – 4,01).

Другий – «середній» (зорієнтований) рівень інтенсифікації соціалізації особистості – визначається, якщо в межі значень середнього інтервалу потрапляє хоча б одне із значень індексів виховання, середовища та комунікації. (4,0 – 3,01).

Третій «низький» – репродуктивний рівень інтенсифікації соціалізації особистості – характеризує його, якщо значення критеріїв не потрапляють у жоден із числових інтервалів зазначених вище (3,0 – 1,5).

Зміст критеріїв теоретично впливає із соціальної позиції студента і соціальної ситуації, в якій інтенсифікується соціалізація особистості. Динамізм соціальної позиції передбачає критерії, які конкретизуються через зміст виховання, середовища та комунікації в структурі особистості та практичній її діяльності.

Якісний зміст критеріїв (показники виявлення).

Самоактуалізація: прагнення досягти позитивного результату в життєдіяльності; вияв свого «Я»; актуалізація (демонстрування) своїх намірів та очікувань; відстоювання своїх поглядів; намагання обґрунтовувати особистісні досягнення.

Життєва позиція: розвивати результати позиції; бажання бути корисним іншим; досягати конкретні результати; відстоювати наявні особистісні погляди.

Особистісна культура: конкретні результати втілювати в життєдіяльність; бути культурним у спілкуванні з іншими; намагатися особистісні результати донести до інших; реалізувати показники самоорганізації; розвивати елементи творчості.

Фактор виховання. Особистість завдяки своїй творчості прокладає шлях для інших, започатковуючи новий зразок діяльності, але за умови включення в колегіальну діяльність.

Виховання поглядів, почуттів, знань, захоплень – це лише окреме й неправильне вираження однієї спільної думки про виховання організму в цілому, в усіх його функціях, особливо в соціальній її частині, оскільки виховання певних знань, почуттів одночасно є вихованням відповідного соціального типу дихання, травлення тощо. Погляди, почуття ні теоретично, ні практично не відокремлені від «біологічних моментів».

Особистість – це соціальна якість (властивість) індивіда, що визначається його «залученістю» у суспільні стосунки. Спосіб життя індивіда, соціальні ролі, які він виконує, забезпечують формування, трансформацію і закріплення властивостей, які утворюють зміст його соціально-професійного спрямування. Саме в системі соціально-професійних стосунків відбувається перетворення внутрішніх, психічних процесів індивіда на якісні властивості його особистості.

За визначенням М. Шелера, «виховання є самодостатнім та самоцінним, воно не є підготовкою до чогось: виховання існує не для підготовки до життя, а навпаки, воно є самим життям, а будь-яка навчальна підготовка для будь-чого існує для виховання» (Шелер, 1992). Виховання спрямоване на людину, на її самореалізацію, «самоздійснення» і не передбачає зовнішніх цілей. Завдяки вихованню відбувається становлення особистості, яке, зі свого боку, є результатом поєднання власних зусиль і впливу культури та соціального середовища.

На думку Е. Дюркгейма, особистість можна вважати соціалізованою, якщо вона прийняла існуючі в суспільстві правила, дотримується їх, та спроможна поступатися власними інтересами заради інтересів суспільних (Дюркгейм, 1995).

Ю. Хабермас розглядає соціалізацію й особистісне становлення індивіда як процес розвитку й формування здатності людини до побудови та реалізації власного життєвого проекту (Хабермас, 2002).

Сучасна педагогічна наука розглядає особистість як єдине ціле, в якому біологічне невіддільне від соціального. Біологічні зміни, що відбуваються в кожній людині, відображаються у способі життя, в особливостях діяльності. Однак вирішальну роль все ж таки мають ті мотиви, інтереси, цілі, тобто результати соціального життя, які, визначаючи увесь стан особистості, додають їй сили для подолання

своїх фізичних недоліків і особливостей характеру (запальність, соромливість, спрямованість тощо).

Основною ознакою будь-якого соціального експерименту є спеціальний стимул, що вноситься в життя, в практику становлення особистості і зумовлює зміни в її структурі. Сучасні дослідники виділяють здебільшого два типи прикладного соціологічного експерименту:

1. Це свідомо зміна тих явищ, які ми спостерігаємо у соціальному середовищі, що оточує особистість, та вивчення змін у поведінці суб'єктів та об'єктів відповідного середовища.

2. Це організація діяльності організаторів та тих, на кого впливають з метою впливу на середовище та спостереження змін у цьому середовищі. Експериментування в галузі соціального дослідження проводити значно складніше, ніж у природничих науках.

У результаті співвідношення соціальної норми з конкретними ситуаціями створюються різні індивідуальні шкали оцінок, відповідно до умов розвитку. Однак потрібна ще й соціальна шкала оцінок, в якій втілюються загальні категорії, що відповідають прийнятим соціальним нормам. Ця шкала соціальних оцінок є необхідною умовою відповідності індивідуальних дій загальним соціально-професійним нормам.

За умови єдності індивідуальних дій і загальних цілей досягається ефективність спільної діяльності та оптимальний рівень розвитку соціуму. З цього погляду можна уважати, що взаєморозвивальний зв'язок індивіда та соціуму досягаються не лише подоланням негативних і використанням позитивних індивідуальних надбань майбутнього фахівця, але завдяки тому, що в соціумі розвиваються такі індивідуальні властивості, які зумовлені соціальними очікуваннями, антиподами, ціннісними орієнтаціями і тільки в гармонії з ними забезпечують високий рівень професійної діяльності.

Успіх будь-якої суспільно значущої діяльності визначається не лише соціально-типовими, а й особистісними властивостями, тому останні також стають об'єктом соціальної перцепції та оцінки середовища. Учасники середовища оцінюють й індивідуальний стиль діяльності, й індивідуальні мотиви, і ступінь ініціативності та самостійності. Залежно від вимог діяльності середовище оцінює не тільки індивідуальні властивості фахівця, але й властивості різних рівнів соціалізації його особистості.

Будь-яка соціальна чи професійна оцінка майбутнього фахівця – це оцінка середовищем будь-якого вияву, дії або властивості залежно

від його позитивного або негативного ставлення до загальної форми. Соціальна норма є загальною для всього середовища життєдіяльності особистості. Коли ця норма застосовується окремою людиною в різних ситуаціях або ж різними людьми в одній і тій же конкретній ситуації, то виникає значна різноманітність індивідуальних оцінок дотримання або порушення соціальної норми.

Фактор середовища. Поняття «середовище» в найзагальнішому розумінні означає оточення, воно пояснює взаємозв'язок умов, що забезпечують розвиток людини, тобто відбувається взаємовплив, взаємодія людини й оточення.

Людина у своїй цілісності є «відкритою системою», яка володіє певним внутрішнім змістом, множиною внутрішніх станів і здібністю обмінюватися енергією, речовиною та інформацією з оточуючим середовищем.

Освітнє середовище можна називати акмеологічним у тому разі, якщо наслідком цілеспрямованої взаємодії усіх його елементів часників освітнього процесу є виникнення об'єктивних можливостей для актуалізації потреби у саморозвиткові, реалізації свого творчого потенціалу й усвідомлення себе як суб'єктів самозмін.

У педагогічній практиці, в процесі формування не тільки професійних, але і особистісних якостей, необхідно постійно враховувати об'єктивний факт ступеня і якості зміни структури її ціннісних диспозицій.

Погляд на людину, що має певні мотиви, дає можливість розглядати соціальне одночасно з двох сторін: як зовнішнє стосовно людини і як внутрішнє.

Від соціальних умов та відносин, соціальної діяльності залежить, які мотиви стануть домінуючими, визначають риси особистості, її здатність регулювати й контролювати свої різноманітні потреби та інтереси, перебудовувати свою мотиваційну сферу.

Співвідношення понять «середовище» та «простір» аналогічні співвідношенню «частини» й «цілого». Середовище може бути включеним у простір, оскільки «простір» є багатомірним, а «середовище» – це лише один із його вимірів. Простір містить у собі одночасно минулий, нинішній та майбутній час, а середовище містить уяву подій кожного разу в нинішній час.

Фактор комунікація. Під комунікацією розуміється смисловий аспект соціальної взаємодії. Функція комунікативного процесу

подвійна: з одного боку, вона полягає у досягненні соціальної єдності, а з іншого – у збереженні індивідуальності кожного її учасника. Водночас в залежності від різних видів комунікації розрізняють і так функції, як управлінська, інформативна, емотивна, й фактична.

У педагогічному процесі закладу вищої освіти реалізувати всі функції комплексно досить складно. Здебільшого враховуються фактична та інформативна, оскільки вони найбільш потрібні й містяться у структурі педагогічної діяльності як самостійні складові (організаторська та інформаційна). Вони ж і визначають комунікативну модель діяльності педагога або ж стилі педагогічного спілкування.

У різних формах спілкування, що виникає у процесі праці, розуміння має складну структуру, починаючи з емоційно-почуттєвого й закінчуючи ідеями і теоріями, етичними й естетичними поняттями. Відповідно, специфіка трудової діяльності, особливості учасників та засобів комунікації зумовлюють різні рівні та форми спілкування. Наголосимо, що основою спілкування є взаємодія суб'єктів. Суб'єкти розуміються як втілення сутнісних сил людини, як їх діяльнісні здібності, що сформувалися в процесі історичного розвитку людства, суспільства. Але хоча початком для спілкування слугує діяльнісна основа людини, проте за будь-яких обставин вона в цьому процесі є цілісною особистістю.

Не менш значущою для існування форм спілкування є спільна діяльність, яка зумовлює утворення різних об'єднань людей. Саме в межах цих об'єднань і між ними конституюються різноманітні форми спілкування, утворені в процесі історичного розвитку людства. Однак, найбільше спілкування людей пов'язане з їхньою професійною діяльністю, причому не тільки безпосередньо у процесі праці, а поза нею.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, для вивчення досвіду інтенсифікації соціалізації особистості в умовах базових навчальних закладів нашої експериментальної роботи ми використали порівняльний аналіз частотних розподілів індексу інтенсифікації та його складових (виховання, середовища та комунікації).

Зафіксовано, що критерій – це суттєва ознака, на основі якої ми відрізняємо рівень інтенсифікації соціалізації особистості експериментальних і контрольних груп залежно від змісту організаційних впливів.

Розглянуто процес інтенсифікації соціалізації особистості майбутнього фахівця за допомогою розвитку виховання, середовища

та комунікації. Відповідно, критерієм може бути як стан організації, так і результат організаційних впливів на особистість, що визнається важливим, оскільки всередині структури він є змінною (не константою) і може бути «вимірним» із певним ступенем точності.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у дослідженні впливу більшої кількості факторів, які впливають на інтенсифікацію соціалізації особистості та виокремлення з них найбільш ефективних.

ЛІТЕРАТУРА

- Гласс, Дж., Стенлі, Дж. (1976). *Статистичні методи в педагогіці та психології*. Москва: Прогресс (Glass, Dzh., Stenli, Dzh. (1976). *Statistical methods in pedagogy and psychology*. Moskva: Progress).
- Дюркгейм, Э. (1995). *Социология. Ее предмет, метод, предназначение* /пер. с фр., сост., послесл. и примеч. А. Б. Гофмана. Москва: Канон (Dyurkgeim, E. (1995). *Sociology. Its subject, method, purpose*. per. s fr., sost., poslesl. i primech. A. B. Gofmana. Moskva: Kanon).
- Лебедик, М. П. (2003). *Технологія атестації цілісного розвитку особистості на основі оцінок соціальної зрілості учасників педагогічного процесу*. Полтава: РВВ ПУСКУ (Lebedyk, M. P. (2003). *Technology of attestation of integral personality development based on assessments of social maturity of participants in the pedagogical process*. Poltava: RVV PUSKU).
- Радул, В. В. (1997). *Соціальна зрілість молодого вчителя*. Київ: Вища школа (Radul, V. V. (1997). *Social maturity of young teacher*. Kyiv: Higher School).
- Радул, В. В. (2008). *Соціальна зрілість особистості вчителя: фактори формування*. Київ: Вища школа (Radul, V. V. (2008). *Social maturity of the teacher's personality: formation factors*. Kyiv: Higher School).
- Соціолого-педагогічний словник (2004). В. В. Радул (ред.). Київ: «ЕксОб» (*Sociological and pedagogical dictionary* (2004). V. V. Radul (ed.). Kyiv: «EksOb»).
- Хабермас, Ю. (2002). *Будущее человеческой природы: На пути к либеральной евгенике* / пер. с нем. М. Л. Хорькова. Москва: Весь Мир (Khabermas, Yu. (2002). *The Future of Human Nature: Towards Liberal Eugenics* / M. L. Khorkov (translator from German). Moskva: All World).
- Шелер, М. (1992). *Формы знания и образования. Человек*, 4,5, 85–96 (Sheler, M. (1992). *Forms of knowledge and education. Person*, 4,5, 85–96).

SUMMARY

Stryzhakov Artem. Criteria and levels of intensification of the personality socialization.

The article proves that the intensity of any activity is determined by social activity. To study the experience of intensification of the personality socialization in the conditions of basic higher educational institutions, we used comparative analysis of frequency distributions of the intensification index and its components (education, environment, and communication).

Researching the individual socialization intensification in the educational environment of the higher educational establishment, we adhere to the concept of activity approach to this process. Social activity at various stages of an individual's involvement in life depends on the influence of objective and subjective factors on it.

The contradiction between individual and social experience, which each person learns in the process of intensification of the personality socialization, is explained by the following influencing factors: education, environment and communication.

The criterion is an essential feature on the basis of which we distinguish the level of intensification of the personality socialization of experimental and control groups depending on the content of organizational influences. It is substantiated that it is not advisable to single out any one side as a general criterion for the intensification of the personality socialization. The process of intensification of the personality socialization is integral and continuous.

Criterion characteristics of level development are their qualitative parameters. None of the criteria taken separately is sufficient to assess the effectiveness of the organization of intensification of the personality socialization. Various functions of the activity organization require evaluations that are oriented to different groups of characteristics. That is, the researcher task is to define a set of criteria. The selected criteria must be presented in a form that corresponds to the specific intensification system and its functions.

Key words. Activity, personality, socialization, training, environment, communication, criterion, level.

УДК 37.013.77

Олександр Черненко

Центральноукраїнський державний університет імені В. Винниченка

ORCID ID 0000-0001-7012-1797

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/127-140

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОСВІТНЬОЇ ДОСКОНАЛОСТІ: ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ КОМПОНЕНТІВ ЯКОСТІ

У статті розглядається важливість системного підходу до управління якістю освіти та досягнення освітньої досконалості. Автор акцентує увагу на тому, що якість освіти є складною, багатокомпонентною системою, в якій усі елементи (навчальні програми, педагогічні методики, кадрове забезпечення, матеріально-технічна база, фінансування, система управління тощо) перебувають у тісній взаємодії та взаємозв'язку.

Мета статті – охарактеризувати системний підхід до освітньої досконалості та визначити взаємозв'язок компонентів якості освіти.

Для досягнення поставленої мети, було застосовано комплекс загальнонаукових методів: логіко-семантичний, проблемно-цільовий аналіз, порівняння, систематизації і узагальнення матеріалу, системно-структурний підхід. Обрані методи дали змогу автору ретельно проаналізувати наукову літературу та матеріали, доступні в мережі Інтернет та наукових бібліотеках, що стосуються обраної теми дослідження.

Проаналізовано погляди різних науковців на системний підхід до управління якістю освіти, які часто залишаються фрагментарними та зосередженими лише на окремих аспектах. Автор наголошує на необхідності комплексного, міждисциплінарного бачення для розробки ефективних механізмів управління якістю.

У статті запропоновано авторське визначення поняття «системний підхід до якості освіти» та охарактеризовано ключові аспекти його реалізації: